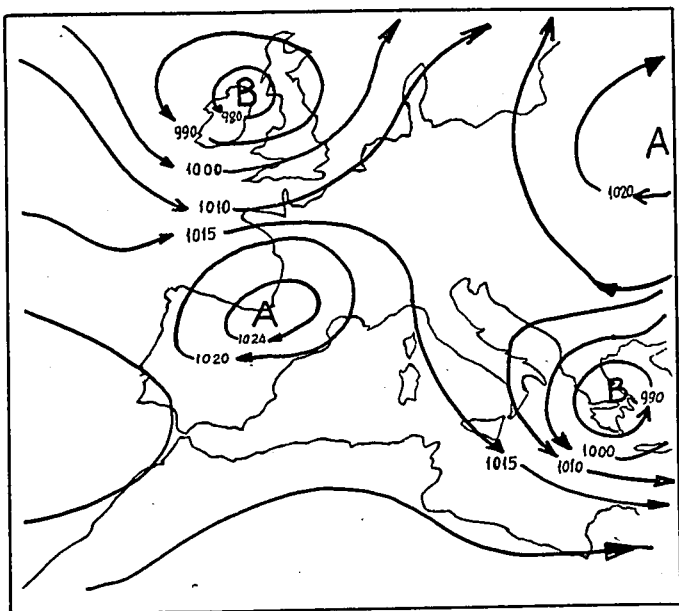

Bihar eguzki ala euri?

Nor ez da inoiz urduri* egon, biharamunean egingo duen eguraldia dela eta? Jai egunerako planak (mendirako irteerak*, esate baterako) prestatzen ditugunean, beti izaten gara eguraldiaren beldur. Hala ere, eguna noiz etorriko den zain gaudelarik, ba dugu eguraldi onaren esperantza, eta profeziak botatzen ditugu geure optimismo edo pesimismoaren arauera.* Horretarako, geure esperientziak baliatzen gara, haizea, zeruaren iluntasuna eta abar interpretatuz.

Ba dira, horretan oso habilak direnak (Upo mendiko artzaina, adibidez), eta jendearen aurrean ospe haundia izaten dute. Egia esan, nahiz eta tresna arruntak* erabiltzen dituzten, pertsona hauen jakinduria haintzat hartzea da, zientifikoki betetzen baitute beren lana.

Zer egiten dute pertsona hauek? Lehenik, esperientzia aberats baten jabe dira, urte asko eman baitute zerua azterkatzen, han gertatzen diren fenomeno atmosferikoei kasu emanez. Era honetan, fenomenoaren arteko erlazioak biltzen* dituzte; eta, hönela, zer hau jazotzen* denean, biharamunean beste zer hori gertatuko dela jakiten dute. Gainera, beren auresanak egiazkoak diren ala ez egunero konprobatzen dute, eta horrela probabilitate haundiko iragarpenak egin ditzakete.

Ba ote da hau lan zientifikoa? Bai, haxe besterik ez baita zientzigizonek erabiltzen duten metodoa. Non da, bada, diferentzia? Askori arraro irudituko bazaio ere, diferentzia bakar bat dago: artzainaren esperientzia berea baino ez da; zientzigizonek, aldiz,* munduko beste jakintsuen —hil nahiz bizi direnen— lanak hartzen dituzte oinarritzat. Beraz, tresnen diferentziak gainera, lankidetatsunean datza aldea.

Utz dezagun artzainaren kasua, eta dakusagun meteorologiaren kuriositate bat. Ba da telebistan programa labur bat, askori interesatzen zaiona, eta egunero telegunkariaren* ondoren ematen dena. Emanaldi horretan, meteorologo bat «igarle» jokoetan aritzen* da; baina hark esaten duenak, ez du profeziaren kutsurik, logika eta esperientziarena baizik.

Han agertzen diren irudiei esker, eta ohituraren ohi-turaz, denok dakigu, presio atmosferikoa haundia denean, antizikloia formatzen dela, eta, tipia* denean, aldiz,* zi-

kloia. Baina, beharbada, ez gara konturatu, fletxa batzuek haizearen zentzua seinalatzen dutela. Telebehtzaileen* artean, guti dira nonbait, fletxa hoiien berri zehatzik dutenak.

Alabaina,* presio berdineko puntuak seinalatzeko, isobaro deritzen* arraia batzuk egoten dira, Baina ukan* duzue inoiz kontuan fletxen direkzioa? Gaur berton errazki konproba dezakezuenek, fletxa hoiak erloju orratzaren zentzua seinalatzen dute antizikloi inguruetan, eta erloju orratzaren kontrakoa zikloi inguruetan.

Ba dugu lehen informazio bat. Goazen orain Hego Hemisferiora, Argentinara, eta ikus dezagun hango eguraldi mapa bat. Euskal Herriko logikaren arauera,* Argentinarrak alderantziz* egiten dituzte beren mapak: antizikloi inguruetan haizea kontraerlojuzko zentzuan mugitzen da, eta zikloi inguruetan, berriz, erlojuzkoan.

Gertaera bitxi hauek lurraren errotazioan dute beren kausa. Fisikan ikusten denez, Ipar Hemisferioan mugitzen den partikula oro* eskuinetarantz desbidatzen da, eta Hego Hemisferioan ezkerretarantz.

Kausa beragatik, Ipar Hemisferioan, hibaiek erosio gehiago izaten dute eskuineko ertzean,* ezkerrekoan baino. Berdin gertatzen da bide bikoitzeko trenetan ere. Trena beti zentzu berean joanik, eskuin aldeko burdina gehiago gastatzen da. Eta, amaitzeko, soldadutzan egon direnek ba-dakite, proiektilak eskuin aldera desbidatzen direla.

Hego Hemisferioan, mugimenduek ezkerretarantz jotzen dute, eta, aipatu ditugun kasuetan, gauzak alderantziz* jazotzen dira. Beharbada, horregatik, Hego Hemisferioko iraultzek* ezkerretara jotzen dute.

J. R. ETXEBARRIA

dakusagun, ikus dezagun
dezagun, daigun
dezakezue, daikezue

ditzakete, daikeez
gaude, gagoz
zaio, jako